

УДК 3.338.12

О. В. Єгорова, к.е.н., доцент
доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень
А. П. Дорошенко, к.е.н., доцент
доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень
Є. О. Кончаковський, к.е.н., доцент
доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень
Полтавська державна аграрна академія
(м. Полтава, Україна)

БАНКРУТСТВО: ЮРИДИЧНИЙ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНУ В УКРАЇНІ

Процедуру банкрутства юридичної особи можна розглядати з юридичного, економічного (зокрема, фінансового, обліково-аналітичного), управлінського та інших аспектів. Проте, вона є хоча й багатогранним, але єдиним процесом, що включає процесуальні дії різного характеру, які повинні бути відображені у визначенні терміну «банкрутство».

Якщо розглядати банкрутство як юридичний термін, то його актуальне визначення в Україні наведені у Кодексі з процедур банкрутства [1], Господарському кодексі [2] та Кримінальному кодексі [3] (табл. 1).

Ключовими словосполученнями в цих визначеннях є, відповідно, «визнана... судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність» та «фінансова неспроможність». Таким чином, в українському законодавстві поняття «банкрутство» базується на понятті «неплатоспроможність», без тлумачення останнього.

Але, відмітимо, що методичні засади встановлення та доведення неплатоспроможності у Кодексах чітко не регламентовані, як і саме визначення цього терміну.

Оскільки термін «банкрутство» має визначення у нормативній базі, при його дослідженні вчені-економісти здебільшого спираються саме на них. Як наслідок, на нашу думку, тлумаченню банкрутства саме з економічного погляду у сучасній літературі приділяється не достатньо уваги. Дефініції цього терміну, які представляють найбільш поширені підходи до визначення за фінансовим аспектом, узагальнені у табл. 1.

Таблиця 1

**Узагальнення тлумачень терміну «банкрутство» у законодавчій базі
та науковій літературі України [власна розробка]**

Джерело або автор	Визначення поняття
Кодекс України з процедур банкрутства, ст. 1 [2]	визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити встановлені у порядку, визначеному цим Кодексом, грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури.
Господарський кодекс України, ст. 209 [1]	нездатність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів інакше як через застосування визначеної судом ліквідаційної процедури.
Кримінальний кодекс України, ст. 219 [3]	стійка фінансова неспроможність суб'єкта господарської діяльності.
О.Л. Пластун [4]	підсумковий результат глибокої фінансової кризи, що унеможливорює нормальну діяльність підприємства та робить його неплатоспроможним.
В. І. Рудика, Ю. М. Великий, О. Д. Зьома [5]	абсолютна неплатоспроможність боржника, що є наслідком глибокої фінансової кризи, внаслідок якої підприємство не може задовольнити пред'явлені йому кредиторами вимоги.
О.О. Терещенко [6]	пов'язана з недостатністю активів у ліквідній формі неспроможність юридичної особи задовольнити в установленій для цього строк заявлені до неї з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом.
Авторське визначення	визнаний судом стан надкритичної неплатоспроможності, що характеризується недостатністю ліквідних активів для сплати поточної кредиторської заборгованості.

Як бачимо, тлумачення поняття «банкрутство» українськими вченими-економістами доповнене характеристиками неплатоспроможності, яку відчуває боржник. Тобто необхідне уточнення, що мова йде не про поточну неплатоспроможність, яку час від часу відчуває переважна більшість підприємств, а про стан при якому нестача платіжних засобів для покриття своїх зобов'язань є критичною. Водночас, у жодному з розглянутих визначень, що сформульовані економістами не зазначено, що банкрутство як стан може засвідчити лише суд.

З метою поглиблення з'ясування сутності банкрутства нами було сформульоване авторське визначення цього терміну, в якому зазначені три основні складові визнання боржника банкрутом:

1) недостатність ліквідних активів для сплати своїх поточних зобов'язань (тобто неплатоспроможність);

2) неплатоспроможність є надкритичною, тобто сума заборгованості суттєво перевищує високо- та середньо- ліквідні активи;

3) надкритична неплатоспроможність визнана судом.

Повертаючись до юридичного аспекту процедури банкрутства не можна не згадати також злочини, пов'язані з банкрутством, а саме: фіктивне банкрутство (неправдиве оголошення підприємством про своє банкрутство з метою отримання відстрочки по виконанню своїх кредитних зобов'язань), доведення до банкрутства та приховування стійкої фінансової неспроможності. Проте, оскільки у завдання нашого дослідження не входить вивчення економічних злочинів, пов'язаних із банкрутством, у подальшому ми будемо розглядати лише ситуації, коли цей стан не є результатом навмисних дій посадових осіб або власників підприємств-боржників.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України : Закон від 16.01.2003 р. № 436-IV (редакція від 01.01.2020) / Верховна Рада України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 01.03.2020).
2. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон від 21.10.2019 № 2597-VIII/145-IX / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19> (дата звернення: 01.03.2020).
3. Кримінальний кодекс України : Закон від 05.04.2001 р. № 2341-III (редакція від 16.01.2020) / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 01.03.2020).
4. Пластун О. Л. Визначення сутності поняття «банкрутство» в сучасній науковій літературі. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2005. № 2. С. 256-261.
5. Рудика В. І., Великий Ю. М., Зьома О. Д. Економічна сутність поняття «банкрутство»: причини виникнення та наслідки на підприємстві. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 18. С. 127-132. URL : <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Rudika-V.-I.-1.pdf> (дата звернення: 01.03.2020).
6. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2000. 412 с.